

ROTTERDAMSKI FILMSKI FESTIVAL SE JE DOKONČNO UVRSTIL MED NAJPOMEMBNEJŠE DOGODKE V FILMSKEM SVETU.

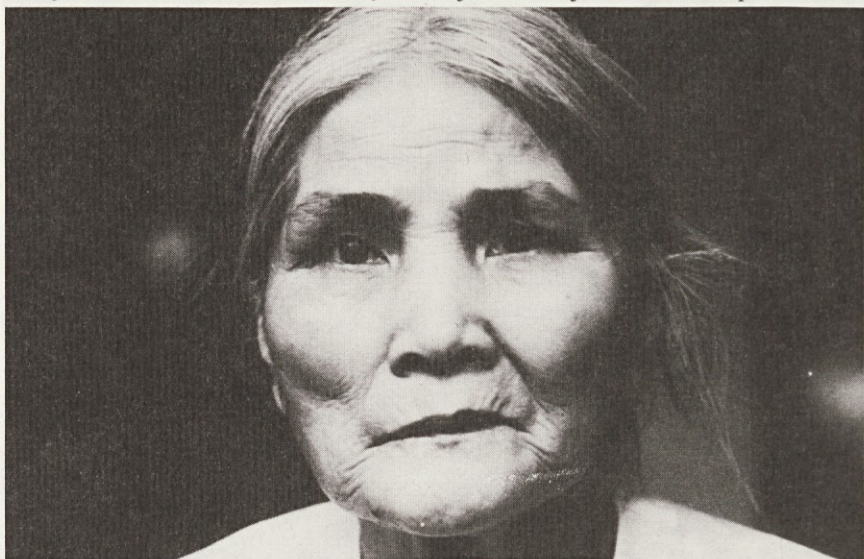
TIGRI...

Festival je vrsto let nastajal pod budnim očesom in organizacijsko taktirko ustanovitelja in prvega (dolgoletnega) direktorja (žal že pokojnega) Huberta Balsa. Letos je po dveh letih vmesnega direktorovanja Marca Müllerja dobil novega prvega moža — Emila Fallauxa, ki s svojo, ne preveliko, a zato izjemno sposobno ekipo festival že tretje leto zapored spreminja v prvovrsten filmski sladkorček — tako za običajnega gledalca kakor za vsega dobrega in hudega vajene novinarje. Vsekakor velja že uvodoma resno pripomniti: berlinski filmski festival, ki se začne le nekaj dni po zaključku rotterdamškega, je v zadnjih treh letih dobil izredno »nevarnega« tekmeča, kar hkrati pomeni, da se je rotterdamski filmski festival vpisal med pet najpomembnejših festivalov na svetu.

Kvalitetni vrh letošnjega festivala je vsekakor predstavljala sekcija, v kateri so prikazali filme iz treh »kitajskih« držav: Kitajske, Hong Konga in Tajvana. V izredno izčrpnem pregledu je bilo predstavljenih 25 filmov, ki so povečini delo režiserjev t.i. šeste generacije kitajskih režiserjev. Tudi hongkongški in tajski novi avtorski val potrjujeta, da lahko kmalu pričakujemo nove mednarodne uspehe, podobne tistim zadnjih dveh let, ko so filmi omenjenih

držav posegali po glavnih nagradah najpomembnejših svetovnih filmskih festivalov (Cannes, Berlin, Benetke in Locarno). Mlada generacija, ki je ustvarjala v senci teh velikih uspehov, se je tudi skozi asistenco pri zdaj priznanih režiserjih, kot sta npr. Chen Kaige ali Zhang Yimou, uspešno prekalila ter že s svojimi izrednimi prvenci opozorila nase. Med kvalitetno zelo izenačeno produkcijo je nekaj filmov še posebej izstopalo.

Film **Dedek Ge** (režija Han Gang), poetično in humorno govori o zadnji zimi dedka, ki starosti navkljub poskuša »nekaj narediti« iz svojega življenja. Starček je ekscentrik in individualist, ki se upira življenju v bolnišnici, starosti in smrti ter se na koncu na muli odpravi v svojo rojstno vas. **Rdeči biseri** (He Yi) metaforično uprizarjajo življenje na Kitajskem skozi odnos med mladim bolniškim delavcem ter pacientko v psihiatrični bolnici. **Menihova skušnjava** (Clara Law) uspešno združuje dva žanra, kontemplativno umetniško raziskavo in veličasten akcijski spektakl, postavljen v obdobje dinastije Tang. **Zbogom, moja konkubina** (Alex Law) je skromna televizijska produkcija, nastala leta 1981, ki jo je iz pozabe potegnil Chen Kaige, ko je svojo mojstrovino posnel po isti literarni predlogi, kakor Law 12 let pred njim. Avtor je sicer v filmu pokazal raz-

Izhodišče (Starting Place), režija Robert Kramer, ZDA.

košen talent, ki pa ga več kot očitno omejuje pomanjkanje finančnih sredstev. **Dežela breskovih cvetov** (Stan Lai) izjemno natančno evocira hrkasto klasičnega kitajskega gledališča, posebno pozornost pa posveča scenografiji, kostumom in igri svetlobe. Skozi vajo gledališke skupine pripoveduje eno od številnih tragičnih zgodb o razselitvi, begu pred komunističnim režimom na Tajvan leta 1948. **Uporniki neonskega boga** (Tsai Ming-liang) so energičen portret nenavadnega prijateljstva med mladeničema, ki nihata med čaščenjem in agresijo. Film ima močne homoerotične podtone, a je navkljub agresivni noti poln občutka za humor in ironijo.

Pomembna avtorska dela so tudi filmi **Za hec** režiserke Nin Jing, ki je v filmskem svetu bolj znana po asistenci Bernardu Bertolucciju pri njegovem filmu **Zadnji kitajski cesar**; **Nevesta lesenega moža** režiserja Huang Jianxina, še enega pomembnega, a premalo znanega pripadnika t.i. pete generacije; za kitajske oblasti eden najspornejših filmov sploh, odlični **Modri zmaj** (režija Tian Zhuangzhuang), dobitnik grand prix filmskega festivala v Tokiu in številnih drugih nagrad na festivalih; ter film **Dnevi** (Wang Xiaoshuai), nizkopračunska skica življenja mladih kitajskih umetnikov. Film je bil baje posnet za borih 10.000 USD.

Ta izjemno obsežen pregled sodobnega filmskega trenutka v treh kitajskih državah je bil še dodatno začinjen s selekcijo 8 hongkonških box-office hitov zadnjih dveh let. Filmi kot **A moment of romance I in II**, **Heroic Trio**, **'92 The Legendary la rose noire**, **C'est la vie mon chérie**, **Fong Sai-Yuk I in II** so ultimativni filmi melodrame, komedije in/ali borilnih večšin (kung fu) odštekancije, vsi po vrsti začinjeni z izredno dozo absurda ter izjemne koreografije, ki še posebej pride od izraza v borilnih prizorih, ki trajajo tudi po 10 minut. Navodilo za uporabo: najbolj tekne pred spancam, v družbi s polno dvorano lokalne kitajske etnične skupnosti.

Posebnost letošnjega festivalskega programa je predstavljala tudi retrospektiva, ki je bila posvečena obletnici televizijskega uredništva *Das Kleine Fernsehspiel*, ki deluje na drugi nemški TV — ZDF. Od leta 1962 so v tem uredništvu samostojno producirali ali koproducirali številne pomembne filme režiserjev, ki so se zapisali v zgodovino evropskega in svetovnega filma: Chantal Ackerman, Angelopoulos, Jutte Brueckner, Dwoskin, Fassbinder, Jarmusch, Kluge, Schroeter, Syberberg... Enega najnovejših filmov v njihovi produkciji je posnel Zoran Solomun, v

bivši jugoslovanski kinematografiji zapisan kot dokumentarist. Po nekaj letih bivanja v Berlinu se je s filmom **Svetovni prvak** (*Weltmeister*, 1993) lotil izredno kočljive in doslej neizrabljene teme — vračanja sovjetskih vojakov iz krute združeno-nemške realnosti v še realnejšo in neperspektivno rusko sedanost. Majhen in melanholičen filmček skozi oči malega Alekseja, sina ruskega oficirja je precizna študija brezizhodnosti in ljudske nemoči.

Rotterdamske gledalce so sicer navduševali še filmi **Kot voda za čokolado** (*Como agua para chocolate*) mehiškega režiserja Alfonsa Araua, ki je po svetu zaslužil že okoli 50 milijonov USD in predstavlja največji mehiški filmski izvozni artikel sploh; **Globina** (*The Abyss — Special Edition*) Jamesa Camerona, kjer smo v trenutni modi *director's cut* videli artistično, 171-minutno verzijo

hollywoodske uspešnice; filma **Body Snatchers** in **Snake Eyes** Abela Ferrare kot nekakšno nadaljevanje lanskoletne avtorjeve retrospektive; in ne nazadnje **Pravostvar** (*True Romance*) Tonyja Scotta, **Short Cuts** Roberta Altmana in **El Mariachi** Roberta Rodrigueza, s katerimi smo si lahko sprali slabo vest ob ameriških pre-visoko proračunskih filmih.

Vsekakor pa so bili izjemno razočaranje skorajda brez izjeme vsi filmi avtorjev ameriške neodvisne produkcije. Mladi ameriški genialci se bodo morali začeti zavedati, da je prekleto slab izgovor za slab film pomanjkanje sredstev za snemanje filma. To so namreč poudarjali vsi po vrsti in kar tekmovali v izjavah »saj bi naredil boljši film, a saj se vendar za 10.000 USD ne da narediti več«. Sam poznam kar nekaj pametnejših načinov, kako porabiti deset ali več tisoč dolarjev, od režiranja filma, ki je samemu sebi namen. Popolna scenaristična praznina, puhlost idej in dramaturška neverjetnost in dolgočasnost zgodb — to je bilo vse, kar so ob igralski neprepričljivosti in ne preveč blesteči tehnični izvedbi pokazali filmi, kot npr. **Two Small Bodies** kultne režiserke Beth B., **When Pigs Fly** Sare Driver (ki očitno živi na slavi Jima Jarmuscha, s katerim sodeluje že od njegovega filma **Stranger than Paradise**), **The Lisa Theory** Stevena Okazakija, **Bad Apples** Raya Leina, pa tudi film **Totally F***ed Up** Gregga Arakija, ki je lani na Berlinskem festivalu navdušil s filmom **The Living End**. Višek je bil prav gotovo ego-trip z naslovom **I Don't Hate Las Vegas Anymore**, kjer nas v dokumentarističnem stilu režiser Caveh Zahedi 83 minut posiljuje s svojo mladostno travmo — Las Vegasom. Da bi z njo razčistil enkrat za vselej, se s svojim očetom, pol-

bratom (poleg režiserja samega sta »glavna igralca« v filmu) in mini ekipo (snemalcem, asistentom in toncem), ki jo sestavlja njegovi prijatelji — sicer več pred kamero kot za njo — odpravi v kockarski raj na zemlji, Las Vegas. To je žal tudi vse. Potovanje tja in in nazaj v San Francisco, preprejeno z dolgočasnimi izjavami zgoraj omenjenih in kvazi pomembnimi razmišljanji režiserja. Škoda traku.

Smo pa zato lahko videli nekaj odličnih vzhodnoevropskih filmov, katerih avtorje si velja zapomniti. S prostorov bivše Sovjetske zveze sta to prav gotovo Kazahstanec Timur Sulejmenov s filmom **Tujec** in Tadžikistanec Bahtijar Hudonazarov s filmom **Koš ba koš** (Srebrni lev, Benetke 1993), presenetili pa so tudi Rus Aleksander Ragozin s filmom **Življenje z idiotom**, Slovak Martin Šulík (**Vse, kar imam rad**), Čeh Karel Kachina (**Krava**) in Madžarka Ildiko Szabo (**Morilci otrok**).

In še odlični dolgometražni dokumentarec. Tega žanra pri nas skoraj ne poznamo: na TV Slovenija ga ne prikazujejo, ker baje zanj ni ne terminov ne interesa gledalcev — četudi je zelo uporaben prav za televizijsko reproduciranje! In pa seveda za festivalske projekcije — tako smo v Rotterdamu videli filme **The Wonderful, Horrible Life of Leni Riefenstahl** Raya Muellerja, film-intervju z legendarno režiserko, sinonimom nacistične kinematografije; **Zadnji boljševik** Chrisa Markerja, staroste modernega dokumentarnega filma, ki govori o pred kratkim preminulem ruskem režiserju Aleksandru Medvedkinu (**Sreča**), **Starting Place** Roberta Kramerja, še enega veterana dokumentarnega filma, ki se je po 23 letih vrnil v Vietnam in posnel film na prizoriščih, kjer je že leta 1969 posnel **People's War**, posvečen vietnamski generaciji. Obujali smo tudi spomine na Andyja Warhola — s projekcijo dveh dokumentarcev, portreta Edie Sedgwick **Poor Little Rich Girl** (1965) in koncertnega **The Velvet Underground And Nico** (1968). Čisto za konec naj omenim še odličen dokumentarec **Silverlake Life: The View From Here**, ki ga je o svojem soočenju s homoseksualnostjo in aidsom posnel Tom Joslin, po njegovi smrti pa dokončal Peter Friedman. Film je po prikazovanju na številnih festivalih prejel tudi nagrado Prix Italia 1993 v kategoriji najboljših dokumentarnih filmov in je skupaj s filmom **Modro** (*Blue*) Dereka Jarmana, ki so ga prav tako prikazali v Rotterdamu, predstavljal svojevrstni testament izredne avtorske ustvarjalnosti, ki jo je predčasno končala neozdravljiva bolezen.

DANIJELO HOCEVAR